

9. Pro Strategiyu stalogo rozvy`tku «Ukrayina – 2020 : Ukaz Prezy`denta Ukrayiny` vid 12 sichnya 2015 roku № 5/2015.» [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

10. Pro poperednye sxvalennya zakonoproektu pro vnesennya zmin do Konstytuciyi Ukrayiny` shhodo decentralizaciyi vlady`. Postanova Verhovnoyi Rady` Ukrayiny` vid 31 serpnya 2015 roku № 656-VIII. [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/656-19>.

Рецензент: Балджи М.Д., дк.е.н., професор, Одеський національний економічний університет

15..09.2017

УДК 338.242.2

Гринюк Ірина

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В статті розглянуто основні підходи до призначення джерел фінансування активів підприємства, зокрема власного капіталу як джерела фінансування оборотного капіталу. Широко описано складові частини статті «нерозподілений прибуток», їх участь у фінансуванні активів. Наголошено на важливості такої складової як амортизація та її використання при фінансуванні оборотного капіталу підприємства.

Ключові слова: необоротні активи, оборотні активи, власний капітал, амортизація.

OWN CAPITAL AS A SOURCE OF ENTERPRISE'S CURRENT CAPITAL FINANCING

The article deals the main approaches to the allocation of sources of enterprise's assets financing, in particular the own capital as a source of working capital financing. Widely described the constituent parts of the line "undivided profit", theirs participation in the financing of assets. The importance of such a component as depreciation and its using in financing the current capital of the enterprise is emphasized.

Key words: non-current assets, current assets, own capital, depreciation.

Гринюк Ирина

СОБСТВЕННЫЙ КАПИТАЛ КАК ИСТОЧНИК ФИНАНСИРОВАНИЯ ОБОРОТНОГО КАПИТАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрены основные подходы к назначению источников финансирования активов предприятия, в том числе собственного капитала как источника финансирования оборотного капитала. Широко описано составные части статьи "нераспределенная прибыль", их участие в финансировании активов. Подчеркнута важность такой составляющей как амортизация и ее использование при финансировании оборотного капитала предприятия.

Ключевые слова: необоротные активы, оборотные активы, собственный капитал, амортизация.

Постановка проблеми. Фінансування активів – центральне питання у роботі менеджерів. Відповідно до «золотого» балансового правила джерелами фінансування розглядають пасиви, які за терміном використання відповідають активам. Проте, на практиці дотримання даного підходу досить трудомісткий, а іноді і нерациональний підхід, оскільки деякі довгострокові джерела фінансують короткострокові (оборотні) активи, а короткострокові – довгострокові (необоротні)

активи. Важливо зазначити, що поза увагою залишається склад, процес формування та фактичного використання окремих джерел фінансування, зокрема накопиченого прибутку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з процесом формування та призначення джерел фінансування активів підприємства пройшов довгий шлях становлення і розвитку та розглянутий в працях багатьох науковців. Найбільш значний внесок у розвиток даного питання зробили такі визначні науковці, як Голов С., Кафка С., Ленская С., Ловінська Л., Орлова В., Пиріг І., Хома (Санчішак) С., Хомин П., Чумаченко М. та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Як у вітчизняній, так і у закордонній практиці, найчастіше, джерела фінансування прийнято призначати відповідно до «золотого» балансового правила. Проте, в процесі господарської діяльності підприємств довгострокові джерела фінансують короткострокові активи. До таких статей відносяться нерозподілений прибуток та накопичена амортизація. На даний час більшість науковців розглядають амортизацію лише як джерело оновлення основних засобів, залишаючи поза увагою той факт, що дані кошти залишатимуться у складі оборотного капіталу та фінансуватимуть поточну діяльність підприємства, до моменту безпосереднього оновлення необоротних активів. Вважаємо доцільним більш детально розглянути власний капітал та його складові в якості джерел фінансування оборотного капіталу.

Мета статті полягає в обґрунтуванні таких показників, як складові власного капіталу та амортизаційних відрахувань, включених у собівартість продукції як джерел фінансування оборотного капіталу.

Виклад основного матеріалу. З метою розкриття інформації про фінансовий стан підприємства при складанні фінансової звітності власний капітал підприємства прийнято розділяти на сім основних категорій.

Найпершим джерелом фінансування підприємства і, зокрема, формування його активів являється формування зареєстрованого капіталу (статутний капітал). Після формування статутного капіталу, дані кошти витрачаються на закупівлю обладнання та ресурсів, необхідних для здійснення виробничої діяльності. Найчастіше вартість обладнання, необхідного для здійснення діяльності, є досить

значною. Тож основна сума коштів, вкладених у статутний капітал, іде на формування необоротного капіталу підприємства. Для формування оборотного капіталу (запасів та грошових коштів) буде використано залишок коштів із сформованого статутного капіталу, проте на практиці, найчастіше, увесь статутний капітал витрачається на формування необоротних активів. Даний підхід можливий лише для новоствореного підприємства, коли статутний капітал являється єдиною статтею власного капіталу підприємства, фінансування оборотного капіталу відбуватиметься тільки за рахунок власних обігових коштів. Проте, в процесі ведення господарської діяльності підприємство набуває інших видів капіталу, змінює структуру та потребу у оборотному капіталі.

Найчастіше, формування необоротних активів поглинає увесь статутний капітал, а іноді вартість необхідних для ведення діяльності необоротних активів перевищує розмір сформованого статутного капіталу. В таких ситуаціях підприємство потребує залучення додаткових грошових коштів. Після формування та реєстрації статутного капіталу усі подальші внески засновників відносяться до додаткового капіталу, оскільки зарахування подальших внесків до статутного капіталу супроводжуватиметься додатковим значним витрачанням грошових коштів: організація та проведення зборів акціонерів, внесення змін в установчі документи товариства тощо. Зазвичай даний капітал направлений на фінансування необоротних активів або уже являється таким активом.

Із статутним капіталом тісно пов'язаний такий вид капіталу, як неоплачений. Неоплачений капітал являє собою суму грошових коштів, які увійшли до складу зареєстрованого статутного капіталу, але не були фактично погашені активами, або, у випадку акціонерних товариств, вартість акцій, розміщених на фондовому ринку та ще не оплачені. Даний вид капіталу не може бути джерелом фінансування жодних активів, оскільки ще не є власністю підприємства. У балансі даний капітал наводиться за мінусом та зменшує величину першого розділу пасиву. Аналогічно зменшувати розмір коштів із складу статутного капіталу буде і вилучений капітал. Вилучений капітал являє собою вартість акцій товариства, викуплених з метою подальшого продажу чи анулювання.

В процесі ведення господарської діяльності підприємством буде формуватися інші види капіталу, зокрема і додатковий капітал за рахунок інших джерел, зокрема від додаткової емісії акцій, зміни курсових різниць, безоплатно одержаних активів. Такий вид капіталу як капітал в дооцінках виникає внаслідок дооцінки наявних на підприємстві основних засобів. Хоча даний вид капіталу відноситься до необоротних активів, він буде джерелом фінансування оборотного капіталу. Іще одним видом капіталу є резервний капітал. Його формування є обов'язковим лише для акціонерних товариств, інші ж підприємства формують його відповідно до установчих документів. Згідно ст. 19 ЗУ «Про акціонерні товариства» [1] резервний капітал акціонерного товариства формується у розмірі який становить «...не менше ніж 15 відсотків статутного капіталу товариства шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку товариства або за рахунок нерозподіленого прибутку. До досягнення встановленого статутом розміру резервного капіталу розмір щорічних відрахувань не може бути меншим ніж 5 відсотків суми чистого прибутку товариства за рік». Статутом підприємства може бути визначений інший розмір резервного капіталу, але не менше ніж 15 відсотків від статутного капіталу. Так як, даний капітал формується за рахунок чистого прибутку він виступає джерелом фінансування оборотного капіталу, так як являється результатом їх перетворення, який змінив своє призначення, адже формування даного капіталу не впливає на підсумок I розділу пасиву «Власний капітал».

Основним результатом діяльності підприємства є його прибуток. Не зважаючи на те, що з бухгалтерської точки зору нерозподілений прибуток відноситься до довгострокових джерел фінансування та згідно «золотого» балансового правила має виступати джерело фінансування довготермінових активів, саме прибуток виступає основним джерелом фінансування оборотного капіталу. Отриманий в результаті діяльності прибуток підприємства буде джерелом фінансування оборотного капіталу за умови, що господарська діяльність не потребує інвестицій в необоротні активи. Доцільно розглянути вищесказане детальніше.

В процесі виробництва продукції підприємство несе ряд витрат які групуються за ознаками схожості у статті калькуляції: сировина і матеріали; технологічна енергія; витрати на утримання і

експлуатацію устаткування; заробітна плата та відрахування на соціальні заходи виробничих робітників; загальновиробничі витрати; інші виробничі витрати; позавиробничі витрати. Витрати за даними статтями становлять повну (комерційну) собівартість продукції, тобто усі витрати, понесені підприємством для виготовлення продукції. Формування ціни готової продукції здійснюється шляхом додавання собівартості виготовленої продукції, планової величини прибутку від реалізації цієї продукції та непрямих податків, які сплачує підприємство відповідно до системи оподаткування.

Якщо залишити поза увагою інвестиційну та фінансову діяльність, закладений в ціну прибуток буде формувати суму нерозподіленого прибутку підприємства за звітний період. Дана сума фінансуватиме оборотний капітал у майбутньому, а вартість активів, які були профінансовані та потрачені у минулому, будуть повернені шляхом включення до ціни реалізації собівартість продукції. Дані витрати підприємство погашає грошовими коштами, зменшуючи величину оборотного капіталу, або збільшуючи його короткотермінові зобов'язання, які будуть погашені грошовими коштами в майбутньому. Одержані від реалізації продукції кошти повернуть кошти, затрачені на виготовлення даної продукції.

Кругообіг грошових коштів на підприємстві відбувається безперервно. Частина грошових коштів вилучається з обігу шляхом придбання інших активів. При придбанні оборотних активів (запасів) ці кошти будуть повернені разом з виручкою від реалізації в період, що не перевищує одного року. Величина їх повернення матиме довільний характер у зв'язку з нерівномірністю термінів та розмірів реалізації. Проте, грошові кошти, витрачені на придбання необоротних активів будуть повернені на підприємство частинами впродовж кількох років, як сума нарахованої амортизації, яка включена до собівартості реалізованої продукції.

Найбільш спірною статтею калькуляції є витрати на утримання і експлуатацію устаткування, зокрема така її складова, як амортизація основних засобів. Відповідно до п. 4 П(С)БО 7 «Основні засоби» [2] «амортизація - це систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації)». Згідно Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок визначення амортизації та віднесення амортизаційних відрахувань на витрати

виробництва (обігу)» [3] амортизація це «... поступове відшкодування витрат власника на придбання та введення в експлуатацію основних фондів і нематеріальних активів у межах норм амортизаційних відрахувань ... що відносяться на витрати виробництва (обігу) платника податку». Серед усіх наведених у нормативних джерелах визначень, дане визначення найбільш чітко описує зміст даної економічної категорії. Деякі економісти трактують амортизацію, повернену у складі виручки від реалізації, як «джерело фінансування простого відтворення основних засобів» та «джерело простого відтворення основних засобів» [4-7]. Ми не погоджуємось із даною думкою, оскільки являючись складовою доходу, амортизація надходить у грошовому виразі на підприємство із виручкою від реалізації та зберігається на поточному рахунку.

Таким чином, амортизація є джерелом фінансування оборотного капіталу. В подальшому дані кошти можуть бути витрачені на придбання як оборотних, так і необоротних активів, чи бути інвестовані з метою отримання додаткового прибутку в майбутньому. Амортизація зменшує балансову вартість основних засобів, її погашення залишається в складі грошових коштів на рахунку підприємства.

Так, як амортизація є однією із складових собівартості, тобто витрат, понесених підприємством в процесі виготовлення продукції, вона не може бути джерелом оновлення в майбутньому, адже вона є поверненням раніше понесених витрат на формування необоротного капіталу. Придбання необоротних активів здійснюється шляхом витрачання грошових коштів, тобто оборотні активи (грошові кошти) переходять до складу необоротних (основних засобів). Амортизаційні відрахування, в свою чергу, повертають дані кошти зі складу необоротних в склад оборотних активів.

Амортизація може виступати джерелом фінансування тільки за умови, що у звітному періоді підприємство отримало прибуток. У випадку коли за підсумками звітного періоду підприємство отримало збиток, сума амортизації, яка була закладена в собівартості, не може виступати джерелом фінансування жодного з видів активів, адже збиток зменшує суму власного капіталу. Сума нарахованої амортизації залишається на підприємстві у складі дебіторської заборгованості та надходить на підприємство у вигляді грошових коштів разом з виручкою від реалізації. За збиткової діяльності усі

грошові кошти, отримані від реалізації продукції, повинні бути використані на погашення кредиторської заборгованості, яка виникла в процесі виготовлення цієї продукції. В такому випадку, амортизація не може виступати джерелом фінансування активів, адже амортизаційний фонд не буде створений і сам потребуватиме фінансування. А за відсутності прибутку фінансування здійснюватиметься за рахунок зовнішніх джерел. Якщо ж сума амортизації, нарахованої у звітному періоді більше ніж збиток, їх різниця залишиться у складі оборотних активів.

Амортизаційні відрахування мають ще одну особливість. Усі витрати на виробництво продукції (матеріали, робоча сила, енергоресурси тощо) були понесені у поточному періоді та були орієнтовані на виробництво конкретної партії готової продукції. Натомість, придбання основних засобів здійснюється одноразово для кількох наступних періодів (років) і впродовж усього часу їх вартість переноситься на витрати (амортизується). Виручку від реалізації можна умовно розділити на дві частини: грошові кошти, якими будуть погашені поточні витрати (сировина, оплата праці, інші витрати) та грошові кошти, які залишаються на підприємстві та фінансуватимуть подальшу діяльність підприємства (амортизація та прибуток). За збиткової діяльності кошти, які мають бути погашені, найчастіше, дорівнюють або й перевищують виручку від реалізації, саме тому на підприємстві не залишається коштів для фінансування потреб підприємства. Кошти, повернені як амортизація, будуть використані для погашення кредиторської заборгованості, а не залишаться на підприємстві для фінансування активів. Технічно, для погашення усіх понесених витрат підприємству необхідно залучити кошти у розмірі збитку, зменшеного на розмір амортизації. Якщо ж сума амортизації, нарахованої у звітному періоді більше ніж збиток, їх різниця залишиться у складі оборотних активів та буде джерелом фінансування.

Щодо амортизації, слід розглянути її бухгалтерське відображення. Облік нарахованої амортизації ведеться на пасивному рахунку 13 «Знос необоротних активів (амортизація)», проте при формуванні фінансової звітності, зокрема форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» даний рахунок відображається в першому розділі активу – «І Необоротні активи». Виходячи з економічного трактування необоротних активів як таких, термін корисної

експлуатації яких становить більше 1 року, амортизаційні відрахування формуватимуться на підприємстві більше одного року. Саме тому доцільно накопичену амортизації віднести до довготермінових джерел фінансування, а саме до власного капіталу, оскільки він формується за рахунок наявних на підприємстві (власних) джерел.

Так, як амортизація і нерозподілений прибуток являються частиною власного капіталу, але фінансують оборотний капітал у формі грошових коштів, що надійшли від виручки від реалізації або дебіторської заборгованості, яка буде погашена грошовими коштами в майбутньому, пропонуємо до використання таку економічну категорію, як довготермінові обігові кошти.

Довготермінові обігові кошти (ДОК) – це частина власного капіталу підприємства (нерозподіленого прибутку та накопиченої амортизації), яка формує частину оборотного капіталу та використовується для його фінансування.

Окрім того, джерелом фінансування оборотного капіталу також виступатимуть поточні зобов'язання. Саме тому доцільно розглянути в якості джерела фінансування оборотного капіталу суму трьох статей: короткотермінових зобов'язань, нерозподіленого прибутку та накопиченої амортизації, тобто довготермінових обігових коштів.

Висновки. Отож, ряд статей, які формують власний капітал підприємства, являються джерелами фінансування оборотного капіталу. Найбільш суттєвою із них є нерозподілений прибуток та закладена в собівартість реалізованої продукції амортизація, яка була погашена грошовими коштами, що надійшли як виручка від реалізації. Вважаємо, що амортизаційний фонд, який формує підприємства та грошові кошти, отримані підприємством як її повернення, є важливим джерелом фінансування, яке залишається поза увагою та потребує подальшого вивчення.

Література

1. Закон України «Про акціонерні товариства» // Затверджено Верховною Радою України від 17.09.2008 № 514-VI: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» // Затверджено Наказ Міністерства фінансів України 27.04.2000 р. N 92: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок визначення амортизації та віднесення амортизаційних відрахувань на витрати виробництва (обігу)» // Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 вересня 1996 р. N 1075: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1075-96-%D0%BF>

4. Голов С. Концепції амортизації та їх вплив на облік і управління в сучасних умовах // Бухгалтерський облік і аудит, 2004. – № 8. – С. 9–15

5. Чумаченко М. Амортизаційні відрахування – суттєве джерело фінансування інвестицій підприємства // Бухгалтерський облік і аудит, 2004. - № 8. – С. 6–9

6. Ловінська Л.Г. Нарахування зносу – спосіб регулювання балансової оцінки довгострокових активів // Фінанси України, 2006. – № 7. – с. 92–100.

7. Хомин П.Я., Пиріг І.М. Амортизація: економічний зміст та методика відображення // Фінанси України, 2007. - № 6 - с. 22-30

8. Маркс К. Капитал. Критика политической // М: Политиздат, 1984. – Т. 2, кн. 2 -650 с.

9. Ленская С.А. Производственные фонды как экономическая категория // М.: Экономика, 1982. — 128 с.

1. Zakon Ukrayiny «Pro aktsionerni tovarystva» // Zatverdzheno Verkhovnoyu Radoyu Ukrayiny vid 17.09.2008 № 514-VI: [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua>

2. Polozhennya (standart) bukhhalters'koho obliku 7 «Osnovni zasoby» // Zatverdzheno Nakaz Ministerstva finansiv Ukrayiny 27.04.2000 r. N 92: [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

3. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro poryadok vyznachennya amortyzatsiyi ta vidnesennya amortyzatsiynikh vidrakhuvan' na vytraty vyrobnytstva (obihu)» // Zatverdzheno postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 6 veresnya

1996 r. N 1075: [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1075-96-%D0%BF>

4. Holov S. Kontseptsiiy amortyzatsiyy ta yikh vplyv na oblik i upravlinnya v suchasnykh umovakh // Bukhhalters'kyy oblik i audyt, 2004. – № 8. – S. 9–15

5. Chumachenko M. Amortyzatsiyni vidrakhuvannya – suttyeve dzhereło finansuvannya investytsiy pidpryemstva // Bukhhalters'kyy oblik i audyt, 2004. – № 8. – S. 6–9

6. Lovins'ka L.H. Narakhuvannya znosu – sposib rehulyuvannya balansovoyi otsinky dovhostrokovykh aktyviv // Finansy Ukrayiny, 2006. – № 7. – s. 92–100.

7. Khomyn P.Ya., Pyrih I.M. Amortyzatsiya: ekonomichnyy zmist ta metodyka vidobrazhennya // Finansy Ukrayiny, 2007. – № 6 - s. 22-30

8. Marks K. Kapytal. Krytyka polytycheskoy // M.: Polytyzdat, 1984. – T. 2, kn. 2 -650 s.

9. Lenskaya S.A. Proyzvodstvennye fondy kak zkonomncheskaya katehorna // M.: Zkonomyka, 1982. — 128 s.

Рецензент: Орлова В.К., к.е.н., проф., професор кафедри обліку і аудиту, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

21.09.2017

УДК 332.64(477)

Каражия Эдуард

К ВОПРОСУ ОЦЕНКИ ЗЕМЛИ В УКРАИНЕ

В статье изложены некоторые методические проблемы оценки земельных участков и отдельные моменты, касающиеся оценки права пользования земельным участком. В статье отмечено, что стоимость земельных участков в Украине формируется на основе цены